

MIGRACIJE MUSLIMANSKOG STANOVNIŠTVA IZ SRBIJE U SJEVEROISTOČNU BOSNU IZMEĐU 1788—1862 GODINE

I

PORIJEKLO MUSLIMANA KOJI SU BILI NASTANJENI U SRBIJI

Istoričari često, čak i u novijim istorijskim djelima, nazivaju muslimane Srbije Turcima, što je, naročito u odnosu na muslimane zapadnih srpskih predjela, potpuno neopravdano, jer to nisu nikakvi Turci, nego čisti Sloveni, pretežnim dijelom Srbi, koji su poslije dolaska Turaka u Srbiju primili islam. Taj proces islamizovanja počeo je u XV i trajao do XVIII vijeka.

Osim toga vršilo se još i naseljavanje, naročito u zapadne dijelove Srbije, muslimanskog stanovništva iz Bosne, tako da pod konac XVIII vijeka pored muslimanskog stanovništva u gradovima Beogradu, Šapcu, Užicu, Sokolu, Valjevu itd., samo duž Drine ima 34 veća i oko 55 manjih sela nastanjenih muslimanskim življem.

Ali još u početku XVIII stoljeća, kad su se i na srbijanskoj teritoriji počeli voditi austro-turski ratovi, a naročito borbe 1686, 1689, pa 1717 godine, oko Zvornika, usколебаše se muslimani drinskih sela, te počеше sad seliti u Bosnu, sad se opet vraćati u Srbiju, što, razumljiva stvar, počе lјulјati moral ovih sela, a s tim ih i materijalno upropaštavati.

Ratovi 1737 i 1738 godine oko Sokola i Pljeskova još više uzbuniše muslimane. Mnogi, koji tada iseliše iz Srbije u Bosnu, i ne vratiše se više u Srbiju. Tom prilikom od ovih iseljenika niče na zakosima Malog Zvornika oko Peštanice i selo Sakar.

U to doba počеше i iz Bosne Srbi u masama seliti u Srbiju i za njih je u Srbiji sve manje i manje bivalo mjesta, jer ni za starosjedioce nije bilo dovoljno zemlje. Knez Miloš zbog toga, a i da bi što prije istisnuo Turke i tursku upravu iz Srbije i da bi im oduzeo svaki adut kojim bi oni mogli pravdati svoj *raison d'être* u Srbiji, i da bi se što bolje pripremio za sukob koji je između Turske i Srbije bio neminovan i koji je svakog časa mogao izbiti i Srbija se za njeg grozničavo pripremala, počе praviti planove za iseljavanje svih muslimana iz Srbije.

Zato on preko svojih poslanika na turskom dvoru, pored ostalih zahtjeva, počе tražiti i iseljavanje svih Turaka iz Srbije, osim gradskih posada. Turska je to, međutim, stalno odbijala, dok godine 1830, prema odredbama Jedrenskog mira sklopljenog između Turske i Rusije, ne bi konačno prisiljena da usvoji ovaj srpski

zahtjev, i sultan svojim »hatti-šerifom« od 29-VIII-1830 konačno objavi da muslimani iz svih srbijanskih sela, osim onih koja su direktno vezana za gradove, imaju napustiti tlo Srbije, određivši im konačni termin tog iseljavanja 1834 godinu¹). Muslimani tada u masama počеше seliti preko Drine i vrlo mali broj ih sačeka u Srbiji 1834 godinu.

Izrađeni su i popisi tih sela koja se imaju iseliti i dostavljeni beogradskom paši, a preko ovog i Porti.

Izaslanici kneza Miloša razišli su se po svim muslimanskim selima da im objave sultansku naredbu (hatti-šerif) za seobu i napuštanje srpske teritorije i dozvolu za prelazak u Bosnu.

Muslimani srbijanskih sela počеше sada listom seliti iz Srbije.

Da bi se pak odmah riješilo i imovinsko pitanje tih iseljenih muslimana, još i prije nego mješovita komisija pristupi procjeni tih imetaka, knez Miloš daje uputstva svojim ljudima da otkupljuju od njih njihove nekretnine i preuzimaju od njih njihove vlasničke dokumente (hudždžete i tapije).

Onima koji su se najviše ustezali od prodaje, a naročito onima na koje su i drugi gledali, plaćano je i po nešto višoj cijeni, samo da bi ih dobrovoljno pokrenuli na seobu.

1834 godine konačno su iselili i oni mali ostaci muslimanskih sela i neiseljeni su ostali još samo grad Soko i Mali Zvornik sa Sakarom u Sokolskoj nahiji i gradovi drugih nahija sa selima koja su uz njih vezana kao predgrađa.

Mnoge muslimanske seoske porodice, koje su gravitirale prema Sokolu i vezale se za Soko, ostadoše takođe i dalje tamo kao njegova predgrađa, i iseliše se zajedno sa Sokolom tek 1862, kada je konačno i Soko zajedno s ostalim gradovima iseljen i grad mu razrušen, a imanja iseljenika prešla u državne ruke.

U to doba političke prilike i odnosi između Turske i Srbije bijahu jako napeti. Knez Mihajlo šalje svoje izaslanike sa srpskim zahtjevima u Carigrad, ali se oni redovito vraćaju neobavljena posla. Ta napetost i zaoštrenost između jednih i drugih kao da 15 juna 1862 godine dostiže vrhunac i toga dana na Čukur-česmi u Beogradu dođe između nekih Srba i turskih vojnika do krvavog sukoba. U tom sukobu ubiše turski vojnici jednog srpskog momka, a kad se u to umiješa i srpska policija i žandarmerija, bi ubijen i jedan srpski policajac i ranjen jedan žandarm. Iz toga se po beogradskim ulicama, na varoškim kapijama i oko džamije razvi prava bitka.

Zbog toga dođe do hitnog sastanka između beogradskog paše i srpske vlade i upravo kada je izgledalo da je mir ponovo uspostavljen, otpoče 17 juna s beogradskog grada bombardovanje iz topova i lubardi beogradske varoši.

To dade povoda evropskim garantnim silama da se i one umiješaju u taj spor, te one odlučiše da se u Carigradu održi zajednička konferencija s ciljem da se jasno i precizno uredi ovo pitanje kao i sva pitanja prava Turske i privilegija Srbije.

¹ Nova Srbija od Đ. Jelenića, str. 97.

Po završetku te konferencije 4 septembra 1862 godine potpisan je i protokol od 12 članova. Po tom protokolu Turci su imali da izidu iz cijele Srbije, pa i iz varoši, da se sokolski i užički gradovi razore, a da u Beogradu, Šapcu, Smederevu i Kladovu ostanu još samo turske posade.

Kako se ovaj sporazum odnosio na Turke, a Cigani muslimani nisu tim obuhvaćeni, to većina njih, pa i druge muslimanske sirotinje koja se povinovale nazivu Cigana, ne htjede seliti, nego ostadoše i dalje u Srbiji i, kako su većina njih bili nadničari i zanatlije, biše nastanjeni uglavnom po gradovima: Užicu, Valjevu, Krupnju i Loznici, dok su zemljoradnici naseljeni po aluškim Pluževinama, po D. Ljubovići i po Staninoj Rijeci.

U ovom radu ja ću se ograničiti samo na seobu muslimana u Zvornički sandžak, tj. na teritoriju današnjeg Tuzlanskog i Brčanskog sreza: na Tuzlu, Brčko, Bijeljinu, Janju, Kozluk, Zvornik, Brezovo Polje, Bos. Šamac, Orašje, Srebrenicu, Vlasenicu, Gračanicu, Kladanj i njima pripadajuća sela, gdje je glavnina tih iseljenih muslimana iz zapadnog dijela Beogradskog pašaluka uglavnom i naseljena.

Kako je ova seoba izvršena uglavnom u tri etape, to ću i ja u ovom prikazu govoriti o tim trima seobama, i to:

- 1) O seobi muslimanskih sela iz Srbije na navedenu teritoriju u periodu između 1788 i 1834 godine;
- 2) O iseljavanju muslimana iz još neiseljenih muslimanskih sela iz Srbije u Bosnu 1834 godine i
- 3) O konačnom iseljavanju muslimana i iz srbijanskih gradova, (Beograda, Šapca, Užica, Sokola itd.) 1862 godine.

Te seobe biće prikazane poglavito na osnovu turskih službenih dokumenata, koje sam našao u arhivu Orijentalnog instituta u Sarajevu. Koristio sam građu i iz Državnog arhiva u Beogradu, ukoliko je ona objavljena (Tihomir Đorđević, Arhivska građa za naselja u Srbiji u vreme prve vlade kneza Miloša (1815—1834), Srpski etnografski zbornik XXXVII, Beograd 1926) i rezultate proučavanja naselja u onom dijelu Srbije, odakle je veliki dio muslimana prešao u Bosnu (Ljub. Pavlović: Sokolska Nahija, Srpski etnografski zbornik, XLVI, Beograd 1930).

Ovim iseljavanjem muslimana iz Srbije ostalo je neriješeno pitanje njihovih nekretnina koje ostaviše iza sebe, a naročito onih muslimana koji su naglo iselili, kakav je bio slučaj 1834 godine sa još neiseljenim selima i 1862 godine sa gradovima.

Tek nekoliko godina po njihovu iseljenju došlo je do obrazovanja više mješovitih tursko-srpskih komisija, kojima je stavljeno u dužnost da izvrše popis i procjenu svih nekretnina koje su iz Srbije u Bosnu iseljeni muslimani ostavili u Srbiji.

Iako ovaj rad obuhvata samo iseljenike (muhadžire) koji se nastaniše na teritoriji Zvorničkog sandžaka, gdje se svakako većina njih i nastanila, ja ovdje iznosim jedan takav spisak nekretnina i njihovih vrijednosti koji obuhvata i neka sela čiji se iseljenci nisu

nastanili na teritoriji Zvorničkog sandžaka, ali ih ja radi cjeline spiska nisam mogao izbaciti.

U ovom spisku nisu iznesene nekretnine pojedinačno ni poimenično, nego skupno za cijelo selo.

Procjena vrijednosti izražena je u groševima.

U taj spisak svakako nisu unesene nekretnine koje su iseljeni muslimani prodali i tapije i druge vlasničke dokumente predali predstavnicima srpskih vlasti kao kupcima, nego obuhvataju samo ona imanja koja vlasnici zbog niske ponude nisu htjeli prodati ili zbog nagle seobe nisu imali kad prodati.

Ovaj spisak je podijeljen na nahije i kadiluke, dok je vrijednost označena skupno kako slijedi:

ČIFLUCI KOJI SE NALAZE U STUDENIČKOJ NAHIJI

Dokumenat br. 1

Ovaj dokumenat obuhvata popis i procjenu imetaka u 110 sela Studeničke nahije i 19 sela Podgorske nahije koje ostaviše do 1834 godine iseljeni muslimani iz Srbije. Popis i procjenu je izvršila, prema odredbama zaključaka Carigradske konferencije, za to naročito obrazovana komisija.

Originalni dokumenat nalazi se u zbirci turskih dokumenata Orijentalnog instituta u Sarajevu pod brojem 3140. Dokumentat nije ranije objavljivan.

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
1	Saše	6	60.000
2	Ivan Selo	10	75.000
3	Ravne	5	50.000
4	Ladojevići	8	50.000
5	Grabovik	3	30.000
6	Jablanovik	5	35.000
7	Borojević	12	150.000
8	Kotraže	4	40.000
9	Ražana	10	100.000
10	Luke	6	50.000
11	Belinić	12	100.000
12	Izbrađe	8	50.000
13	Jelen Dol i Velino	8	80.000
14	Laze	4	40.000
15	Ugljarevo	7	45.000
16	Gužvići	7	45.000
17	Obzovik	16	150.000
18	Rodno	20	85.000
19	Virje	4	30.000
20	Dražići	10	100.000
21	Začkol	3	40.000
22	Glavnice	10	90.000
23	Buče	7	45.000
24	Pamtine	6	45.000
25	Tepče	6	50.000
26	Kruševica	10	100.000
27	Strmice	6	50.000
28	Bačvari	7	50.000

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
29	Partari	5	50.000
30	Zahrv	10	100.000
31	D. Gradac	8	120.000
32	Češnjari	19	130.000
33	Maleševo	3	30.000
34	D. Brdnice	12	100.000
35	Gusti Radići	6	60.000
36	Vlahopolje	8	60.000
37	Varave	20	200.000
38	Bioča	30	200.000
39	Brvnik	10	100.000
40	Crne	20	150.000
41	Bijela	4	40.000
42	Bijela Stijena	5	60.000
43	Paklje	6	60.000
44	Pobrđe	30	190.000
45	Jaran Dol	10	70.000
46	Paljuvi	15	180.000
47	Lučići	9	60.000
48	Žirovnica	5	50.000
49	Lozno	10	85.000
50	Plavce	10	75.000
51	G. Ušće	26	200.000
52	G. Gradac	11	150.000
53	Konjska	4	50.000
54	Kralje	5	50.000
55	Slatine	8	60.000
56	Ratari	4	50.000
57	Dželepi	4	40.000
58	Brdani	4	40.000
59	Kosorići	6	80.000
60	Željeznica	6	50.000
61	Tavna	11	100.000
62	Sjenica	5	52.000
63	Fralja	3	30.000
64	Gospodin Potok	4	40.000
65	Doljani	6	60.000
66	Kamenska	8	65.000
67	Rijeka	9	70.000
68	Grablje	6	50.000
69	Palež	12	150.000
70	G. i D. Vranjevo	8	125.000
71	G. Dolac	6	60.000
72	D. Dolac	5	50.000
73	Ivanje	7	50.000
74	Bijeli Potok	5	50.000
75	Godovik	8	80.000
76	Virovo	10	125.000
77	Brezovo s Dolovima	40	500.000
78	Šići	6	50.000
79	Ralje	7	60.000
80	Klapinci	4	20.000
81	Milići	10	100.000
82	Borkovo	8	50.000
83	Glušci	6	60.000
84	Tutinci	4	40.000
85	Dobri Dol	10	100.000
86	Hajduk Skobić	3	30.000
87	Rudine	4	40.000

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
88	Šolac	7	50.000
89	Barale	6	50.000
90	Grajići i Pilište	5	40.000
91	Malanica	10	120.000
92	Debeli Jasen	4	40.000
93	Orlija Glava	6	50.000
94	Savovo	12	150.000
95	Ponori	8	60.000
96	Ornice	10	40.000
97	Glavuče	6	100.000
98	Rastište	10	75.000
99	Đakovo	30	175.000
100	Zasad	6	85.000
101	Borovice	10	100.000
102	Tamjan, Trnovče i Belobrdo	15	200.000
103	Udine	12	95.000
104	Brsnik	30	150.000
105	Dubačić	8	50.000
106	Polumir	30	300.000
107	Krlje	4	20.000
108	Jezero	2	20.000
109	Đubirovnica	13	150.000
110	Sela Visoravni Čemerno pored Balkana		100.000
111	Gušterica	12	100.000

NEKRETNINE KOJE SE NALAZE U PODGORSKOJ NAHLJI

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
1	Banjska	8	50.000
2	Žari	6	50.000
3	Plešin	16	150.000
4	Sinuzice	16	60.000
5	Dvorište	6	40.000
6	Berkuše	6	40.000
7	Kolare	7	80.000
8	Trnava	20	200.000
9	Sebimilje	11	80.000
10	Bijelo Polje	10	95.000
11	Miladkovići	30	200.000
12	Bijeli Potok	3	20.000
13	Binovac Dol	10	60.000
14	Nosoljin	18	100.000
15	Draganići	25	200.000
16	Raška Kotroman	3	50.000
17	Nurino (dio)	1	10.000
18	Dramići (dio)	2	15.000
19	Kuzmićevo	2	15.000
20	Plešin	20	150.000

ČIFLUCI KOJI SE NALAZE U KRUŠEVAČKOJ NAHIJI

Dokumenat br. 2

Ovaj dokumenat je nastavak dokumenta br. 1, a sadrži popis i procjenu imetaka iz 37 sela Kruševačke nahije i 56 sela nahije »Stari Vlah« sa konačnim zaključkom spiska i ovjerom (penčama) članova popisne i procjenbene komisije.

Ni ovaj dokumenat nije ranije objavljivan.

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
1	Osreci	60	200.000
2	Koznica	10	50.000
3	Grčak	15	100.000
4	Kočetin	60	250.000
5	Muftije ²	6	50.000
6	Budilovine	6	50.000
7	Vrba	12	150.000
8	Košinci	13	75.000
9	Podgorac	6	60.000
10	Ržanica	8	50.000
11	Trska	8	35.000
12	Boškan	6	50.000
13	Župča	8	50.000
14	Neretvice	10	50.000
15	Dobroljupci	8	30.000
16	Domišin	5	20.000
17	Riljac	7	50.000
18	Sudimnja	12	100.000
19	Stopanja	60	400.000
20	Lačisled	60	200.000
21	Livade	12	100.000
22	Rataje	30	200.000
23	Leskovica	30	80.000
24	Odžaci	80	300.000
25	Paležnica	12	25.000
26	Kobilje	80	100.000
27	Sajkovic	30	50.000
28	U selima Kurilovama, Šancu, Egrima, Buzduhanu, Lazaricama, Zabljaku, Du- biću i Jasiki	25	100.000
29	Dobrodole	2	20.000
30	Bećirevac	2	20.000
31	Jelovac	2	20.000
32	Vitkovo	40	500.000
33	Rataje	40	500.000

ČIFLUCI KOJI SE NALAZE U NAHIJI STARI VLAH

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
1	Vionica	12	95.000
2	Glumač	13	100.000
3	Osje	7	75.000

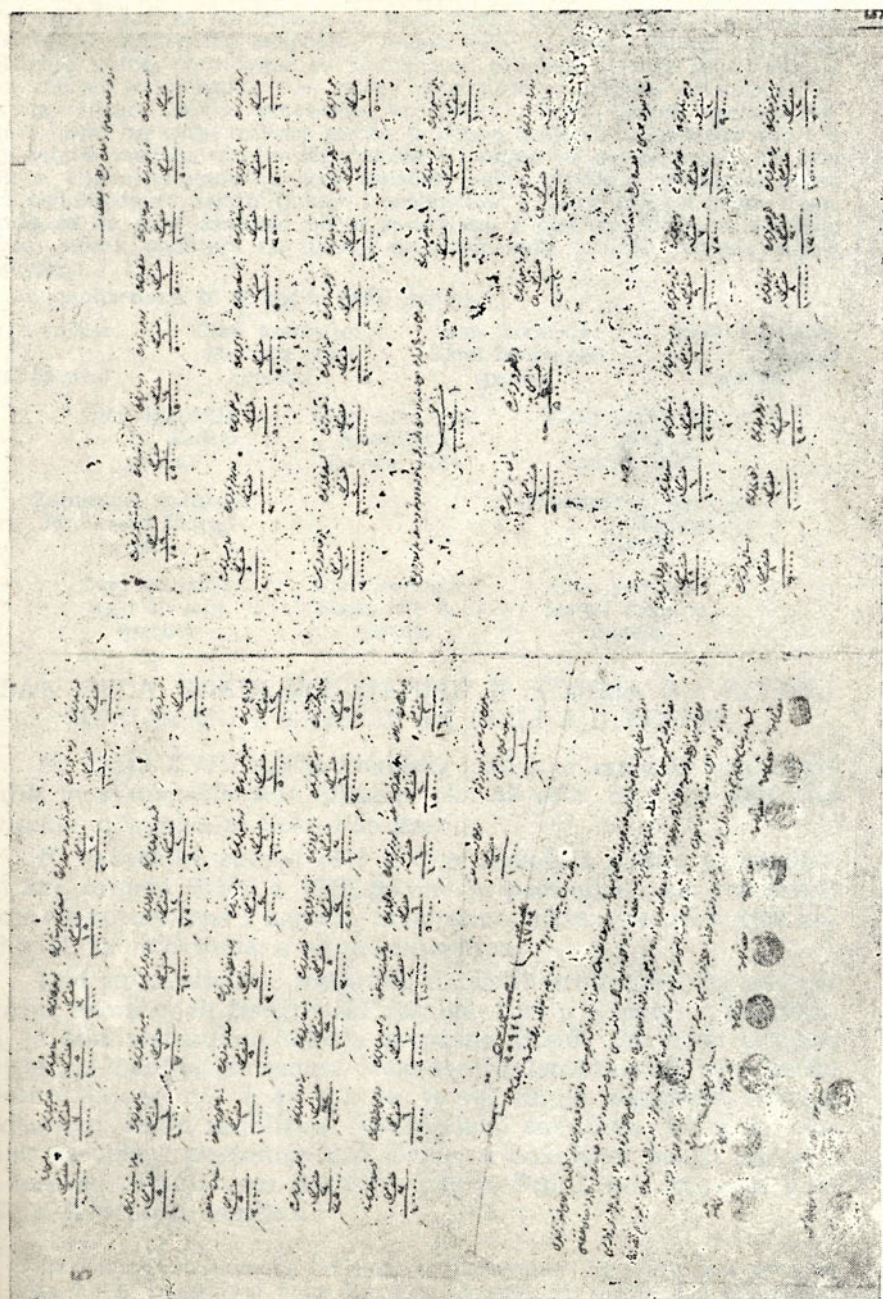
² Kod provjeravanja imena sela nisam našao to selo.

Red. broj	Selo	Broj domaćinstava i nekretnina	Vrijednost nekretnina
4	Gradine	9	600.000
5	Virje Baje	7	80.000
6	Dajići	60	250.000
7	Šume	4	40.000
8	Čopići sa Harbolićima i Poštenci	28	180.000
9	Močioni	12	50.000
10	Preseke	30	150.000
11	Hrčage	30	130.000
12	Pirići	8	100.000
13	Zapotoče	7	45.000
14	Ratari	10	100.000
15	Ustatije	8	70.000
16	Tušići	6	60.000
17	Kamenice	10	100.000
18	Mali i Veliki Brusnik	45	200.000
19	Leskovica sa Laštanima	15	100.000
20	Kotlovi	3	40.000
21	Tijanjanje	5	40.000
22	Gledica	7	40.000
23	Vis	2	20.000
24	Rakase	6	80.000
25	Turušanovići	2	30.000
26	Papule	12	75.000
27	Vodice	7	65.000
28	Crna Rijeka	7	70.000
29	Šapine	4	40.000
30	Bela Stena	5	40.000
31	Gradac	12	100.000
32	Planinica	10	50.000
33	Koritnik	8	60.000
34	Baćija	2	20.000
35	Podjankov Kamen	3	30.000
36	Medovine	5	40.000
37	Raspoganica ³	1	10.000
38	Stup	5	30.000
39	Sačevica	5	15.000
40	Ivanjica	60	300.000
41	Radalovo	3	40.000
42	Kukavica	3	25.000
43	Tušilje	5	30.000
44	Paskaš	3	40.000
45	Brdolići	2	20.000
46	Opornica	3	35.000
47	Jović (dio)	2	16.000
48	Divlja Rijeka (dio)	2	15.000
49	Koprivnica	40	40.000
50	Ruhice ⁴	6	50.000
51	Dunišići (dio)	2	15.000
52	Vasiljevići	10	50.000
53	Vučji Potok	6	55.000
54	Kosovica	3	40.000
55	U mahali Odvraćenica dijelu sela Svilanovo	1	60.000
56	Lasovo (dio)	3	10.000

³ Kod provjeravanja imena sela nisam mogao naći to ni slično ime u imeniku mjesta FNRJ, odnosno NR Srbije.

⁴ Ni ovo ime kod provjeravanja nisam mogao naći u imeniku.

Dokumenat broj 2

UKUPAN BROJ KUĆA 4.753 (četiri hiljade sedamsto pedeset tri).

UKUPNA VRIJEDNOST ZEMALJA I MILČEVA 35,974.000 (trista pedeset devet tovara i sedamdeset četiri hiljade) groša⁵.

Odazivajući se naredbama gg. kajmekama pojedinih kadiluka, koje su uslijedile po uputstvima gospodina mutesarrafa, a prema odredbi Njegove ekselencije Valije, obrazovane su komisije za procjenu i popis sela i sastale se na zahtjev kajmekama, i — strogo ocjenjujući podnesene dokumente, — koliko je moguće tačnije, procijenile vrijednost u Srbiji ostalih imetaka (zemalja i kuća) iza prije trideset godina iz Srbije iseljenih muslimana kao i u Srbiji ostalih imetaka muslimana graničara i sastavivši spiskove svih tih sela i nahija, čija cjelokupna na gore označeni način utvrđena vrijednost iznosi trista pedesetdevet tovara (juka)⁶ i sedamdeset i četiri hiljade groša duga, usuduje se na gore označeni način sastavljeni i penčama članova komisije ovjereni spisak podnijeti na daljnji postupak onih, kojima pripada pravo naređivanja.

9 muharrema 86 (9 aprila 1869) godine.

Član komisije: Bilal (penča)	Član komisije: Mustafa Nuri (penča)	Član komisije: Ešref Muhamed (penča)	Član komisije: Husejn (penča)
--	---	--	---

Član komisije:
..... Beššar
(penča)

Član komisije:
Abdullatif
(penča) 1284

Član komisije:
Ali Abduh
(penča) 1281

Zapisničar komisije:
Muhamed Murad
(penča)

Pretsjednik komisije:
..... Mahmud
(penča)

Član komisije:
Sejd Husejn
(penča)

Član komisije:
Sinanović Ali
(penča)

Član komisije:
Ismail Abduhu
(penča)

SPISAK SELA SOKOLSKJE NAHIJE U KOJIMA SU ŽIVJELI MUSLIMANI I KASNIJE SE ISELILI U BOSNU

Na kraju XVIII vijeka Sokolska nahija je imala 34 veća i više manjih muslimanskih sela, ukupno oko 69 sela. Sva ova sela bila su vezana uglavnom za Soko i za Bosnu.

Po završetku ratova 1815 godine Sokolska nahija je administrativno pripala Srbiji i 1820 godine je podijeljena na dva sreza, u koje su postavljene i narodne stariješine, ali su oni još uvijek zapovijedali samo Srbima, a ne muslimanima.

Kad su muslimani, međutim, napustili srbijansko tlo, najveći dio njih, skoro cijeli Beogradski pašaluk, iseli u Bosnu i u Sandžak, koji je administrativno takođe pripadao Bosni. Tek neki dijelovi otisliše u Albaniju, odnosno u Makedoniju. Između onih koji iseliše u Bosnu, najveći dio ih se, kao što je već ranije naglašeno, nastani u tadanjem, Drini najbližem, Zvorničkom sandžaku. Neki se, međutim, naseliše i po selima duž Drine, u Sokolskoj nahiji, ali se i oni kasnije, pripajanjem Sokolske nahije Srbiji, bez izuzetka preseliše u Zvornički sandžak.

⁵ Zaključni zbir domova i vrijednosti nekretnina ne slaže se s tabelom zbog toga što je izostavljen popis domova i vrijednosti nekretnina muhadžira koji su nastanjeni na teritoriji Novopazarskog sandžaka.

⁶ Juk (tovar) označava prema »Kamusi turkiji« 500.000 groša, dok ovdje iznosi 100.000 groša.

Do 1834 godine muslimani su bili nastanjeni u slijedećim selima Sokolske nahije:

Red. broj	Selo	Broj muslimanskih domova prema statistici 1832 god.	Iselilo se	Mjesto gdje su se nastanili
1	Aluge sa Sedaljkom u Hrastištu			Đurđevac u Osatu, djelomično M. Zvornik oko Peštanice, a i Višegrad
2	Aluge u Ljubovidi	32	1862	Sa Sokolom po Zvorničkom sandžaku
3	Amajić			Oko ušća Drinjače
4	Beslovi		Za austro-turskih ratova	Osat i M. Zvornik
5	Batar		1809—1820	Oko ušća Hoće
6	Bajina Bašta		1832	Osat
7	Beserovina	10	1834	Osat
8	Bačevci		1834	Osat
9	Bitinovci	5	1832—1834	Duž Drine
10	Bratićevići		1810	Po osačanskim selima
11	Bučje		1862	Sa Sokolom po Zvorničkom sandžaku
12	Babin		1834	Po osačanskim selima
13	Bučnica		do 1830	Ispod ušća Drinjače
14	Budišić		prije 1830	M. Zvornik
15	Crvica		—	Osačanska sela
16	Čitluk		1834	Po osačanskim selima
17	Drabići		1788 i 1862	M. Zvornik i Sakar
18	Dona		1788 i 1862	Sakar i Zvornički sandžak
19	Dobrotin		1810	Bosna, Osačanska sela
20	Drljače	23	1834	Osačanska sela
21	D. Ljubovica		1862	Zvornički sandžak
22	D. Bukovića		1834	Zvornički sandžak
23	D. Krupina			M. Zvornik
24	Gojsanica			Oko ušća Drinjače
25	G. Bukovica		1788	Osačanska sela
26	G. Krupina	42	1834	Zvornik i osačanska sela
27	Kozjak		do 1834 i 1862	Sakar i M. Zvornik, a kasnije sa Sokoljani-ma
28	Kostojevići		1788	Osačanska sela
29	Kosjerići		1788	Osat
30	Keljići	15	1834	Duž Drine
31	Kozli		1862	Zvornički sandžak
32	Kučevci	17	1834	Sakar i M. Zvornik
33	Laze		1834 i 1862	Osat i Zvornički sandžak
34	Krupanj		1834	M. Zvornik (Donlići, Ekmekčići i Kržavci)
35	Lonjin	31	1834	Osat
36	Loznica		1834	Duž Drine, a Kujundžići u Zvornik

Red. broj	Selo	Broj muslimanskih domova prema statistici 1832 god.	Iselilo se	Mjesto gdje su se nastanili
37	Lepenica		1820	Bosna, osačanska sela
38	Lještansko		1810	Bosna, osačanska sela
39	Ljuboviđa		1834 i 1862	Osat i Zvornički sandžak
40	Maće		1834	Bosna ⁷
41	Milatovići			U Bosnu (rodovi Aširevića, Beširevića i Ferhatovića)
42	Mahala	22	1862	Zvornički sandžak
43	Nerandžići			U Bosnu (rodovi Mustafića i Muratovića)
44	Obodnjak		1788	U M. Zvornik i Sakar
45	Petrc	22	1862	U Zvornički sandžak
46	Perućac (Banja)	24 (131 porod.)	1834	U Osat prema Perućcu
47	Plijeskovo		1834	Osat
48	Pluževine			Kao Cigani nisu iselili
49	Pecka		1862	U Zvornički sandžak
50	Potstenje	50	1862	U Zvornički sandžak
51	Peć		1862	U Zvornički sandžak
52	Planina		1834	U Bosnu, osačanska sela
53	Rogačice			U Bosnu, po osačanskim selima
54	Radalj		1834	Nedaleko Zvornika
55	Rudnice		1862	U Zvornički sandžak
56	Šapari		1834	Osat
57	Tutin	20	1834	Osat
58	Tepavac		1834	Osat
59	Triješnica		1834	Oko ušća Drinjače
60	Višesava		1834	Osat
61	Veleš	20	1834	Osat
62	Vršić uz Lipovicu		1834	U Bosnu, po osačanskim selima
63	Velika Rijeka	21	1834	Po osačanskim selima
64	Urovnica		1834	Po osačanskim selima
65	Gaočić		Za austro-turskih ratova	U Bosnu, po osačanskim selima
66	Zakućani	9	1862	U Zvornički sandžak
67	Ljubovija			Kao Cigani nisu iselili
68	Voljevci			

Sva ovdje nabrojena sela pripadaju Sokolskoj nahiji i, kao što se vidi, sva su, — izuzev onih koja su bila vezana za gradove, — prešla u periodu od 1788—1834 godine u Bosnu i skoro sva, — bez izuzetka, — nastanila su se na teritoriji Zvorničkog sandžaka, i to uglavnom u Osatu i osačanskim selima. Samo neka od njih nastaniše se sjevernije, oko ušća rijeke Hoće u Drinu i dr.

⁷ Gdje u tabeli stoji 1834 i 1862 znači da su se neki odmah preselili u Bosnu, a drugi se zadržali u Sokolu, odakle su onda sa Sokoljanima iselili i nastanili se po ostalim dijelovima Zvorničkog sandžaka.

Kod nekih od tih sela naveo sam i poimenično gdje su se naselila, dok sam kod drugih, kod kojih je u dokumentima navedeno općenito »po osačanskim selima«, samo to stavio.

Kod onih pak sela, koja su bila vezana za gradove i koja su iseljena tek 1862, naveo sam samo da su naseljena u Zvorničkom sandžaku zato što je na drugom mjestu detaljno i poimenično navedeno u koje je ko mjesto otišao i gdje se nastanio.

Osim po selima, muslimani su se nalazili još i po gradovima Srbije kao što su Beograd, Šabac, Valjevo, Soko, Užice, Čačak, Kruševac, Jagodina, Kragujevac, Smederevo, Požarevac, Čuprija, Rudnik, Zaječar, Niš, Piroć itd., ali su se i oni, — po završetku i prema zaključcima Carigradske konferencije od 4 septembra 1862, održane između Turske i evropskih tzv. garantnih sila: Engleske, Rusije, Francuske, Austrije, Pruske i Italije, — imali iseliti iz cijele Srbije, pa i iz varoši Beograda, a utvrđenja Sokola i Užica imala su biti još i porušena.

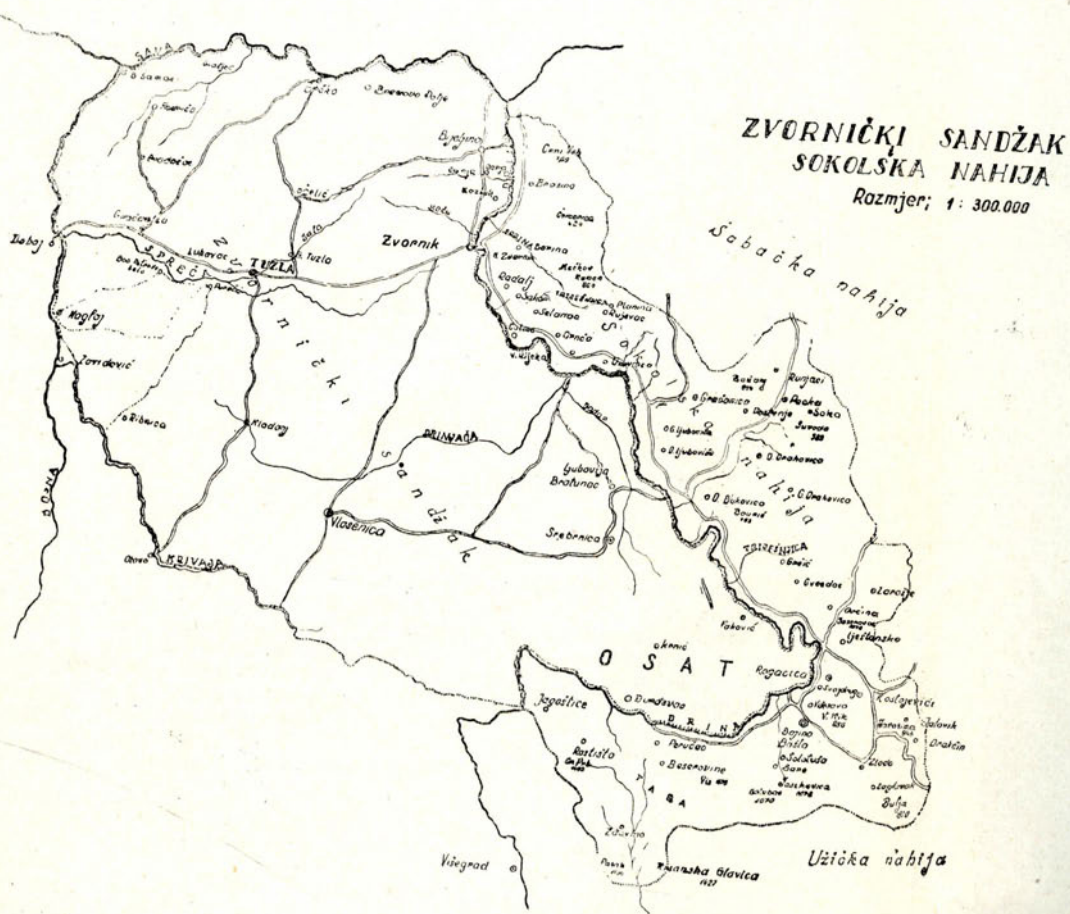
Po tom sporazumu u Srbiji su mogle da ostanu još samo vojničke posade kao posljednji znaci turske vlasti u Srbiji, i to samo u gradovima Beogradu, Šapcu, Smederevu i Kladovu.

Poslije ovih zaključaka iz Srbije su, dakle i iz gradova, iseljeni svi muslimani, osim Cigana, i osim muslimana Malog Zvornika i Sakara, koji su, prema kasnijem sporazumu između Austrije i Srbije iz 1878, ostali i dalje neiseleni, te se još i dan-danas tamo nalaze, samo što su ta sela kasnijim naseljavanjem i Srba-pravoslavnih postala mješovita sela.

Od muslimanskih porodica u Sakar se, između 1820 i 1834 godine, naseliše porodice Hadžiefendića, koje su došle iz Hamzića (6 kuća), Čolakovići koji su došli iz Batara (10 kuća), Durakovići, koji su došli iz Krupnja 1833 godine (5 kuća), Mustafići (Šahmanovići) iz Donje Krupine (5 kuća), Šundići iz Kučevaca (6 kuća) i Mujkići-Dautovići iz Tepavaca (5 kuća).

Kako je, međutim, ovo iseljavanje muslimana iz srbijanskih sela, kao što se iz samog popisa i vremena seobe vidi, vršeno postepeno i kroz dugi niz godina, to njihov smještaj nije turskim vlastima pravio naročite poteškoće. Slobodne erarne zemlje bilo je još dosta, a zahtjevi doseljenika minimalni, te se nisu ni osjetile naročite poteškoće.

Kad su, međutim, konačno iseljeni i gradovi, i to naglo, sa građanskim muslimanskim stanovništvom, čiji su uslovi života i životni prohtjevi bili daleko veći od onih prvih, turska vlada se morala ozbiljno pozabaviti i povesti računa o njihovu smještaju. Najveći broj ih je, naročito one iz Beogradskog pašaluka, naselila na teritoriju Zvorničkog sandžaka: po Zvorniku, Srebrenici, Vlasenici, Tuzli, Kozluku, Janji, Bijeljini, Brčkom, Gračanici i Kladnju, a za neke su osnovana i posebna naselja kao što su Kozluk (novi), Brezovo Polje (novo), Gornja Azizija (Bos. Šamac) i Donja Azizija (O-

raše), kako to vidimo i iz izvještaja austrijskog konzula u Bosni Jovanovića baronu Mamuli u Zadru⁸.

Iz ovih dokumenata vidimo još i to da su gradski doseljenici iz Srbije nerado išli u određena im mjesta i da su se neki tomu čak i opirali, zbog čega su turske vlasti morale pribjegavati i prisilnim mjerama.

Da bi se, pak, bijeda i tegoba tih doseljenika koliko je moguće više ublažila, dobio je mutesarriif Zvorničkog sandžaka, a preko njega i kajmekami pojedinih kadiluka, uputstva da, koliko je moguće više, — izlaze u susret novodoseljenim muslimanima kao i da se brinu njihovim smještajem, ishranom i uopšte prvom pomoći.

U naređenju koje je turska vlada uputila bosanskom valiji izričito se naglašava da se moraju uložiti krajnji naponi kako bi se ti novodoseljenici što bolje smjestili, izričito naglašavajući da oni tom prilikom ne smiju osjetiti ni poniženja ni uvreda, a kamo li šta više.

Dokumenat glasi:

Dokumenat br. 3

VISOKA PORTA

KANCELARIJA ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE

Broj 63

NJEGOVOJ EKSELENCIJI BOSANSKOM VALIJI OSMAN PAŠI

Ekselencijo!

Dajući potrebna obavještenja na visoku odluku Njegova Milostivog Veličanstva Padišaha o lijepom smještaju muslimana koji zbog privođenja u djelo nekih tačaka sporazuma⁹ šele iz Užica u Bosnu, kao i na brige Njegove ekselencije službenika Alibega glede troškova oko smještaja istih, naglašavam da ovim doseljenicima treba u pogledu lijepog i pristojnog smještaja, potrebne ishrane i svih drugih potrebitina ukazati svaku pomoć i obratiti im punu pažnju, tako da oni pri tom ne smiju osjetiti nikakvu tegobu ni postupak, koji bi se mogao smatrati poniženjem, nego se Njegovo Veličanstvo nada da će se s njima najuljudnije i sa najvećom pažnjom i milošću postupati.

9 džumadel-ula-a 279 (9 oktobar 1862) godine

Mahmud Fuad
(penča)

Samo kolikogod su turske vlasti nastojale da što bolje prime i smjeste ove doseljenike, ipak prazne kase turskih finansijskih ustanova nisu mogle zadovoljiti sve njihove potrebe, nego se pribjegavalo i sakupljanju dobrovoljnih priloga, kako se vidi iz izvještaja navedenog konzula Jovanovića baronu Mamuli u Zadar¹⁰.

⁸ B. GAVRANOVIĆ, Zbirka dokumenata: Bosna i Hercegovina od 1853—1870 godine, str. 306, 313, 308, 315 i 299, Sarajevo, god. 1956, izdalo Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine.

⁹ Misli na tačke sporazuma Carigradske konferencije.

¹⁰ B. Gavranović, Nav. djelo 299.

SPISKOVI

imena stanovnika koji su u prošloj (1862) godini preselili iz gradova: Beograda, Užica, Šapca i Sokola i nastanili se na teritoriji Zvorničkog sandžaka, kao i imena mjesta u koja su se naselili i broja domova doseljenika (muhadžira)

Čim pogledamo ove spiskove, i imena doseljenika u njima, odmah nam pada u oči da u navedenim spiskovima uopšte nema imena ženskih članova porodica, pa čak ni njihova bar sumarnog broja, tako da danas iz tih spiskova ne možemo dobiti pravu sliku broja tih doseljenika, pored svega toga što nam oni iznose i imena gradova iz kojih dolaze i imena mjesta u koja su naseljeni, jer su iznijeli samo imena i broj muških članova. Jedino iz cifara o dnevnim izdacima na hranu doseljenika i o njihovim dnevnim obrocima davanim kao pomoć u hrani vidimo da je taj broj bio daleko veći.

1

Dokumenti br. 4—5

Originali ovih dokumenata nalaze se u zbirci turskih dokumenata Orijentalnog instituta u Sarajevu i zavedeni su kao spisak pod brojem 3155 i nisu do sada objavljivani. Oba dokumenta sadrže imena užičkih muhadžira (doseljenika) koji se 1862 naseliše u Tuzlu. Sadrže i imena mahala u kojima su se nastanili.

DONJA TUZLA

U Tuzlu su tada doselile svega 24 porodice sa 62 muška člana, od kojih 12 porodica sa 24 člana pripadaju užičkim muslimanima-Ciganima.

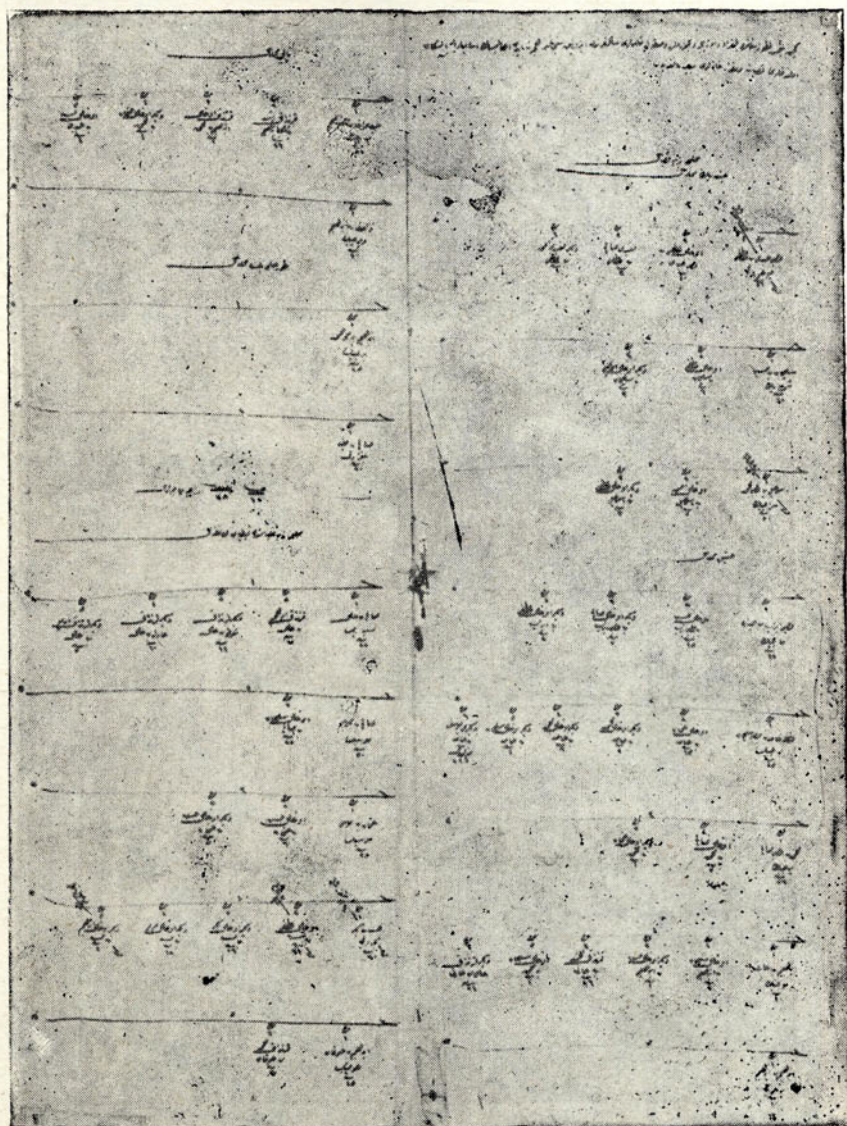
a) Džindić-mahala

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
1	Hadži Abdija Mustafe Čugurovića	71	Umro 23 decembra 1871
	sin mu Mustafa	40	
	unuk mu Salih	11	
	unuk mu Ahmed	4	
2	Sulejman sin Husejna Šehovića	40	
	sin mu Mustafa	6	
	sin mu Smajl	3	
3	Smajl sin Hadži Mehmeda Saračića	30	Umrp 15 juna 83(1866)
	sin mu Ahmed	7	
	sin mu Mustafa	7	

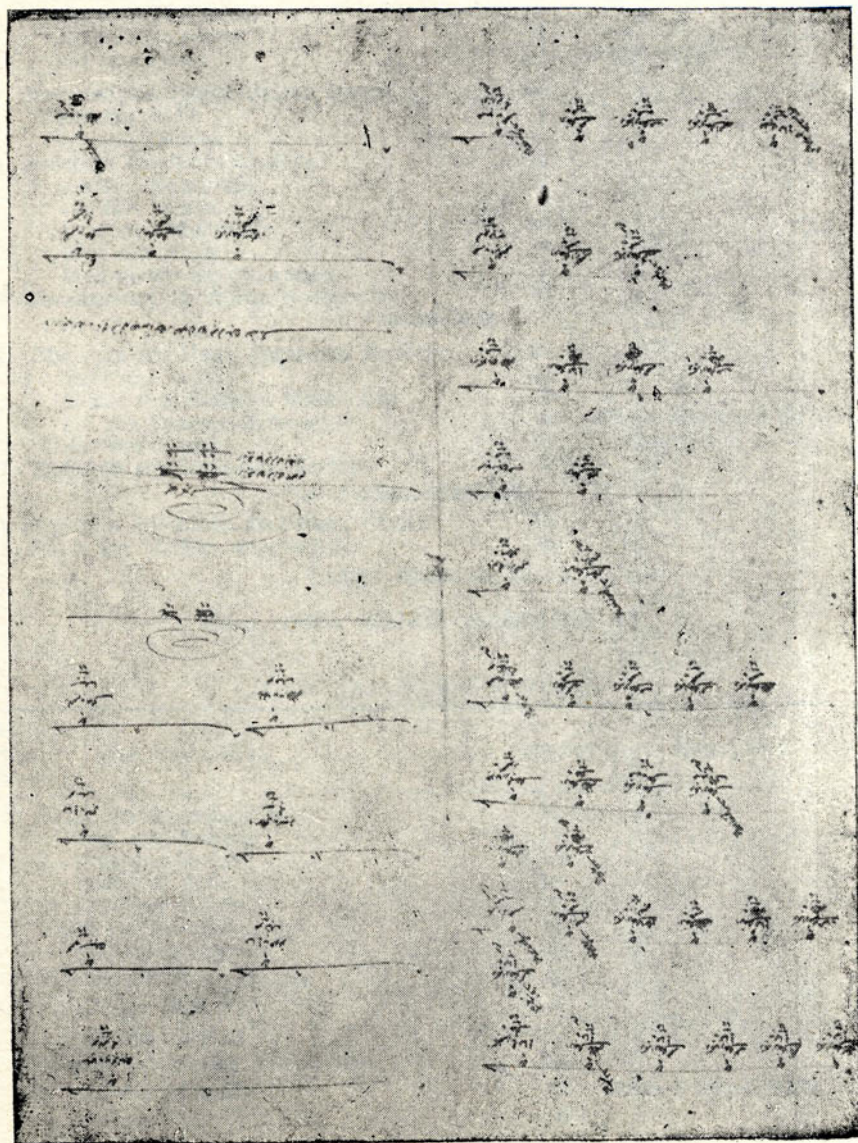
b) Atik-mahala

1	Hadži Ibriš sin Abdulaha Mandžića	42	
	sin mu Hasan	25	
	sin mu Salih	7	
	sin mu Mustafa	2	

Dokumenat broj 4

Dokumenat broj 5

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
2	Hafiz Hamid sin Hadži Sulejmana Prcića	45	
	sin mu Osman	15	
	sin mu Mehmed	2	
	sin mu Muhamed	6	
	sin mu Sulejman	4	
	sin mu Jusuf	—	Rođen 1871
3	Mehmed sin Hadži Saliha Prcića	26	
	sin mu Salih	7	
	sin mu Osman	1	
4	Ibrahim sin Arifa Mukića	40	
	sin mu Sulejman	3	
	sin mu Hasan	1	
	brat mu Mehmed	26	
	brat mu Alija	24	
	Mehmedov sin Sulejman	1	
5	Ibrahim sin Ibrahima Borogovića	10	
c) Jala-mahala			
1	Abdi-aga sin Hadži Ibrahima Berbića	32	
	brat mu Rešid	26	
	bratić mu Ibrahim Mehmedov	8	
	sin mu Osman Mehmedov	1	Mjesto sin treba da stoji
	sin mu Hasan	10	»bratić«
7	Zulfikar sin Ibrahima Vrcića	30	
d) Turalibeg-mahala			
1	Ibrahim sin Mula Mehmeda Prcića	25	
2	Salih sin Mufida Biogradlije	30	

Svega domova 12

Broj osoba užičkih muhadžira 48

CIGANI DOSELJENI U TUZLU

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
1	Salih sin Alije Sejdića	22	
	brat mu Edhem	17	
	brat mu Ševko	14	
	brat mu Adil	10	
	brat mu Adem	7	
2	Salih sin Muse Musića	50	
	sin mu Sulejman	22	
3	Osman sin Muse Musića	35	
	sin mu Hasan	6	
	sin mu Husejn	3	
4	Hasan sin Bećira Bećirovića	60	
	sin mu Mustafa	22	Umro 9 marta 1872
	sin mu Bećir	16	
	sin mu Murat	12	
	sin mu Ibrahim	4	
5	Ibrahim sin Okana Okića	15	
	brat mu Mehmed	11	
6	Sulejman sin Bulbega Buličevića	16	

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
7	Mehmed Sibić	16	
8	Salih sin Oke Okića	12	
9	Salih sin Halila Čosića	15	
10	Smajl sin Sejde Sejdića	25	
11	Ibrahim sin Alije Sibića	11	
12	Ramadan sin Mustafe Džudžića	20	

SVEGA**Broj domova:**

12

Broj osoba:

24

UKUPNO JEDNIH I DRUGIH**UŽIČKIH MUHADŽIRA MUSLIMANA: UŽIČKIH MUSLIMANA-CIGANA:****Broj domova:**

12

Broj osoba:

38

Broj domova:

12

Broj osoba:

24

SVEGA DOMOVA:

24

SVEGA OSOBA:

68

Od porodica doseljenih iz Srbije u Tuzlu još i danas se nalaze u Tuzli: porodica Berbića, zatim jedan ženski član porodice Čugurovića, porodice Mandžića, Mukića, Prcića, nekoliko ženskih članova porodice Saračića i porodica Sehovića, koja se djelomično nalazi u Tuzli, a djelomično u G. Tuzli.

Borogovići su otselili u Tursku, dok se za Vrciće i Biogradlije ništa ne zna.

Od kasnije doseljenih muhadžira došli su Alajbegovići (preko G. Tuzle) izgleda iz Kozluka, te vjerovatno i Omeraševići, takođe iz Kozluka, i Zilići, Tufekčići i Paočići iz Brezova Polja, jer se ove porodice spominju u spiskovima muhadžira u spomenutim mjestima, dok ih u spisku tuzlanskih porodica iz polovine 18 vijeka nema.

Od ciganskih muhadžirskih porodica u Tuzli se nalaze još Sejdići, Musići, Okići, Sibići, Čosići i Džudžići, dok Buličevića i Bećirovića više nema u Tuzli.

2

SPISAK

**I BROJ SOKOLSKIH MUHADŽIRA (DOSELJENIKA) KOJI SE
NASTANIŠE U KASABI KOZLUKU U ZVORNIČKOM
SANDŽAKU**

Dokumenti broj 6—13

Originali i ovih dokumenata su takođe sastavni dio spomenutog spiska muhadžira i nalaze se u spomenutoj zbirci turskih dokumenata Orijentalnog instituta u Sarajevu. Ni ovi dokumenti nisu ranije objavljivani.

U ovim dokumentima nalazi se popis 141 muhadžirskog (dospeljeničkog) doma sa 373 imena muških članova domova koji doseliše iz grada Sokola i nastaniše se u Kasabi Kozluku. Od tog broja je 16 domova sa 13 članova muslimanskih Cigana.

Doselili su:

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
1	Ibrahim sin Alije Pekmezovića	25	
	sin mu Alija	14	
	sin mu Sulejman	12	
2	Husejn sin Mustafin	10	Umro 11 decembra 1864
3	Salih sin Alije Pekmezovića	45	
	sin mu Mustafa	18	Umro 18 jula 1866
	sin mu Omer	15	
	sin mu Ahmed	13	
	sin mu Ibrahim	11	
	sin mu Ismail	10	
	sin mu Mehmed	1	Umro 25 februara 1870
4	Omer sin Mehmeda Pekmezovića	60	Umro 5 decembra 1864
	sin mu Ibrahim	25	
	sin mu Mustafa	30	
	sin Mustafin Salih	15	
	sin Mustafin Osman	12	
	sin Mustafin Alija	8	
	sin Mustafin Hasan	3	Umro 11 marta 1864
	Ibrahimov sin Ismail	11	
5	Belamarić Alija sin Mahmuotv	30	
	sin mu Mustafa	14	
	sin mu Hasan	12	
	sin mu Husejn	1	Umro 17 decebra 1870
6	Puškarević Omer sin Mustafe	39	
	sin mu Mehmed	22	
	sin mu Hasan	18	
	sin mu Ahmed	15	
	sin mu Mustafa	12	
7	Palović Ibrahim sin Ismailov	35	
	sin mu Ismail	1	Umro 14 januara 1871
8	Huzbašić Husejn sin Hasanov	35	
	sin mu Redžep	$\frac{1}{2}$	
9	Ibričević Mustafa sin Hasanov	37	
	sin mu Salih	18	
	sin mu Omer	10	
	sin mu Hasan	2	
10	Dubočanin Omer sin Ibrahima	50	
	sin mu Ibrahim	15	
	sin mu Mehmed	12	Umro 15 maja 1868
11	Uzunović Husejn sin Omerov	45	Umro 5 novembra 1869
	sin mu Omer	18	
	sin mu Hasan	13	
	sin mu Ahmed	11	
	Hasanov sin Salih	—	Rođen 12 avgusta 1864
12	Uzunović Ismail sin Jahjaov	25	
13	Talavanić Abdija sin Beganov	30	
14	Duraković Hasan sin Abdulahov	40	
	sin mu Muharem	15	

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
15	Duraković Alija sin Abdulahov	45	
	sin mu Mehmed	18	
	brat mu Selim	21	
16	Mutišagić Hasan sin Mutišev	25	
	sin mu Mehmed	5	
	sin mu Mustafa	—	Rođen 15 aprila 1864
17	Hadžić Hasan sin Osmanov	45	Umro 7 januara 1864
	sin mu Hasan	12	
	sin mu Alija	8	Umro 25 oktobra 1868
18	Šabić Ismail sin Alije	41	
	sin mu Mustafa Alijin	48 ¹¹	Umro 4 februara 1864
	sin mu Ismail	15	
	sin mu Salih	8	
	sin mu Ibrahim	2	
	Ismailov sin Selim	—	Rođen 5 aprila 1866
19	Mulalić Mehmed sin Alije	25	
	sin mu Hasan	—	Rođen 9 juna 1868
20	Hodžić Mehmed sin Salihov	60	Umro 5 februar 1870
	sin mu Muhamed	37	
	sin mu Salih	33	
	sin mu Ibrahim	25	
	sin mu Mustafa	18	Umro 23 januara 1871
	Muhamedov sin Sulejman	10	
	Muhamedov sin Mahmud	8	
	Muhamedov sin Jusuf	2	Umro 13 decembra 1864
21	Dudaković Jusuf sin Sulejmanov	19	
22	Bahić Osman sin Jahja-ov	35	Umro 25 decembra 1870
	sin mu Baho	—	Rođen 21 oktobra 1868
23	Delić Husejn sin Alije	25	
24	Nadžaković Mustafa sin Halilov	19	
25	Salihagić Salih sin Ibrahimov	41	
26	Alić Alija sin Mahmudov	55	Umro 27 septembra 1864
27	Hadžić Rizvan sin Osmanov	25	Umro 12 septembra 1864
	sin mu Osman	14	Umro 20 jula 1868
28	Šehić Ismail sin Alije	27	Umro 18 marta 1868
	brat mu Mustafa	27	
	brat mu Salih	25	Umro 11 marta 1864
29	Hadžić Salih sin Omerov	15	
	brat mu Omer	10	
30	Jasenica Ibrahim sin Mustafin	35	
	brat mu Alija	30	Umro 25 decembra 1868
	Alijin sin Salih	9	
31	Mula Ibrisević Mehmed sin Ibrahimov	37	Umro 23 aprila 1864
	brat mu Salih	15	
	sin mu Ibrahim	12	
	sin mu Mustafa	8	
32	Alispahić Salih sin Mehmedov	15	
	brat mu Hasan	12	
	brat mu Bećir	15	
	brat mu Ismail	8	
33	Čajkić Husein sin Mehmedov	35	
	sin mu Mehmed	—	Rođen 21 juna 1867
34	Bašić Salih sin Halilov	60	Umro 17 maja 1864
	brat mu Mustafa	45	
	Salihov sin Mustafa	18	

¹¹ Ili su pogrešno unesene godine ili je mjesto sin trebalo da stoji »brat«.

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
35	Alajbegović Mustafa sin Hasanov	26	
	sin mu Ibrahim	10	
	sin mu Hasan	7	
36	Bojanić Hasan sin Šaćirov	17	
	brat mu Halil	15	Umro 14 marta 1864
	brat mu Mustafa	13	
	brat mu Salih	11	
37	Hasić Jahja sin Hasanov	45	Umro 14 avgusta 1864
	sin mu Mustafa	9	
	sin mu Salih	7	
38	Tabaković Halil sin Mahmutov	45	Umro 16 juna 1864
	brat mu Sulejman	30	
	Sulejmanov sin Sulejman	2	
39	Salihagić Mehmed sin Salihov	37	Umro 5 februara 1871
	sin mu Hasan	3	Umro 8 jula 1863
40	Delić Mustafa sin Husejnov	45	Umro 5 februara 1871
	brat mu Sulejman	37	Umro 20 februara 1870
41	Kadić Salih sin Abdulahov	80	Umro 24 septembra 1863
	brat mu Osman	70	Umro 19 jula 1863
	sin mu Ibrahim	35	
	sin mu Osman	11	
	sin mu Abdulah	1	Umro 5 jula 1868
42	Barnjak Alija sin Sulejmanov	40	Umro 15 septembra 1864
43	Alić Hasan sin Alije	35	
44	Alić Osman sin Omerov	45	
45	Uzunović Ibrahim sin Mustafin	35	
	brat mu Omer	35	
	brat mu Hasan	30	
	brat mu Osman	20	
	Ibrahimov sin Mustafa	7	
	Osmanov sin Omer	—	Umro 28 februara 1869
46	Duraković Omer sin Mustafin	63	
	brat mu Selim	18	
	brat mu Osman	14	
	brat mu Halil	12	
47	Markošević Ramadan sin Hasanov	21	
	sin mu Mehmed	1	Rođen 18 maja 1863
	sin mu Jusuf	—	Rođen 25 maja 1868
	sin mu Sejjija	—	Rođen 25 maja 1868
48	Bašić Mustafa sin Jašarov	35	
	sin mu Mustafa	3	
	sin mu Salih	1	Umro 19 maja 1863
49	Mula Ibišević Hasan sin Ibrahimov	35	
	sin mu Sulejman	6	
	sin mu Salih	½	Umro 19 aprila 1863
	sin mu Mehmed	½	Umro 9 avgusta 1863
	sin mu Mustafa	—	Rođen 12 septembra 1866
50	Omerašević Selim sin Omerov	25	Umro 17 septembra 1871
51	Džanić Hasan sin Abdulahov	30	Umro 17. novembra 1864
52	Kubinić Derviš sin Ibrahimov	35	
	sin mu Ibrahim	—	Rođen 6 decembra 1870
53	Mehikić Mustafa sin Mehmedov	27	
	sin mu Ahmed	½	
54	Čatić Mehmed sin Mustafin	60	
	sin mu Mustafa	27	
	Mustafin sin Jusuf	½	

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
	Drugi Mustafin sin Jusuf	—	Rođen 21 jula 1869
	Mustafin sin Mehmed	—	Rođen 25 februara 1869
55	Gračević Sulejman sin Ismailov	27	
	sin mu Ismail	6	Umro 1 marta 1866
56	Mehikić Osman sin Ahmedov	25	
57	Osman sin Ibrahim Spahije	55	Umro 15 marta 1863
58	Mulahusejnović Miralem sin Hasanov	35	
59	Nukić Osman sin Nukin	25	
60	Hergić Alija sin Hasanov	37	
	sin mu Hasan	12	
	sin mu Abdija	6	
61	Jakubić Abdija sin Osmanov	23	
	sin mu Osman	6	
	sin mu Jakub	—	Rođen 17 decembra 1869
62	Sakić Mehmed sin Abdulmumina	27	Umro 17 aprila 1864
63	Terzić Mehmed sin Hasanov	43	Umro 16 februara 1866
	sin mu Mustafa	17	
64	Trkić Husejn sin Mehmedov	7	
65	Fazlić Mehmed sin Fazlin	47	
	sin mu Ibrahim	20	
66	Mešanagić Hasan sin Alije	60	Umro 17 avgusta 1838
	sin mu Alija	22	
	sin mu Ibrahim	21	
	Ibrahimov sin Hasan	1	Umro 17 februara 1870
67	Hergić Omer sin Ibrahimov	40	
	sin mu Ibrahim	17	
	sin mu Hasan	14	
	sin mu Alija	½	
	Ibrahimov sin Mustafa	—	Rođen 12 decembra 1866
68	Dizdar Mehmed sin Salihov	40	Umro 5 februara 1864
	sin mu Mustafa	12	
	sin mu Salih	7	
	sin mu Arif	½	
69	Išimović Mustafa sin Ibrahimov	40	
	brat mu Alija	35	
	sin mu Ibrahim	5	
70	Ufakčić Ahmed sin Mehmedov	25	
	brat mu Alija	14	Umro 24 decembra 1871
71	Salihagić Sulejman sin Salihov	37 ¹²	Umro 10 februara 1864
	sin mu Mustafa	26	
	sin mu Salih	23	
	Mehmed sin Salihov	1	Umro 5 oktobra 1863
	Mustafin sin Sulejman	—	Rođen 18 decembra 1871
72	Grabovača Hasan sin Mehmedov	55	
	sin mu Jusuf	15	
	sin mu Ibrahim	8	
73	Topčagić Salihaga sin Alije	44	Umro 13 maja 1868
	sin mu Pašaga	15	
74	Behlul Sulejman sin Ismailov	45	Umro 22 avgusta 1863
	sin mu Mehmed	11	
75	Tepedelen Ibrahim sin Mehmedov	60	Umro 9 aprila 1863
	sin mu Omer	37	Umro 23 decembra 1863

¹² Držim da su pogrešno unesene godine ili oca ili sina

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
	sin mu Ismail	35	
	Omerov sin Mustafa	11	
	Omerov sin Alija	4	
	Omerov sin Sulejman	2	
76	Pekmezović Mehmed sin Alije	47	
	sin mu Alija	17	
	sin mu Hasan	9	
77	Benan Abdulah sin Salihov	37	
	sin mu Sulejman	14	
	sin mu Redžep	2	
78	Buraković Ibrahim sin Selimov	45	
	sin mu Sulejman	5	
	sin mu Salih	1	
	sin mu Selim	—	Roden 5 septembra 1867
	sin mu Salih	—	Roden 25 februara 1871
79	Huremović Husejn sin Abdulahov	27	
80	Uskoplja Abdulah sin Salihov	27	
	sin mu Mehmed	—	Roden 5 decembra 1865
	sin mu Abdića	—	Roden 12 februara 1871
81	Derviš-Husejn sin Hasanov	60	
	sin mu Hasan	30	
	Emin sin Hasanov	—	Roden 2 marta 1866
	Alija sin Hasanov	—	Roden 11 aprila 1866
82	Spahić Alija sin Mehmedov	27	
	sin mu Ahmed	—	Roden 15 februara 1866
83	Bašić Ibrahim sin Omerov	26	
	sin mu Mehmed	6	
	sin mu Muharem	—	Roden 3 avgusta 1866
84	Kadić Mehmed sin Salihov	45	
	sin mu Mustafa	15	
85	Ganemović Mehmed sin Salihov	47	
	sin mu Ibrahim	13	
	sin mu Mustafa	12	
	sin mu Ismail	8	
	sin mu Muharem	10	
	sin mu Alija	6	
	sin mu Halil	4	
86	Puškarević Osman sin Mustafin	37	Umro 3 maja 1871
	sin mu Salih	5	
87	Čajkić Ismail sin Abdulahov	30	
88	Džanković Abdullatif sin Ibrahimov	30	
	sin mu Ibrahim	1	
89	Hadžić Mehmed sin Jusufov	30	
	sin mu Mustafa Jusufov	7 ¹³	
	sin mu Jusuf	5	
	sin mu Sulejman	2	
90	Huremović Sulejman sin Osmanov	25	
	brat mu Began	7	
91	Sakić Mustafa sin Osmanov	23	
92	Išić Hasan sin Isa-ov	45	
	sin mu Salih	15	
93	Alić Mehmed sin Alije	35	
94	Omerašević Jakub sin Mehmedov	60	Umro 11 avgusta 1863
	sin mu Hasan	25	
	sin mu Mehmed	15	
	sin mu Salih	11	

¹³ Mislim da je mjesto »Jusufov« trebalo da stoji »Mehmedov«.

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
	sin mu Husejn	1	
	Hasanov sin Jakub	—	Rođen 15 novembra 1868
95	Nedžatović Mustafa sin Ibrahimov	40	
96	Selimović Mustafa sin Alije	70	
97	Arapović Abdija sin Salihov	27	
	sin mu Alija	1	Umro 25 novembra 1868
98	Ramić Selim sin Husejnov	50	Umro 22 aprila 1863
	sin mu Sulejman	15	
	sin mu Husejn	9	
99	Gurabija Abdija sin Muratov	50	
	sin mu Alija	13	Umro 12 marta 1864
100	Ibrišević Salih sin Hasanov	27	
101	Duraković Jusuf sin Sulejmanov	5	
102	Hadžić Omer sin Hasanov	2	
103	Smajlović Mustafa sin Hasanov	20	Umro 7 aprila 1864
	brat mu Ibrahim	21	
104	Bašić Mustafa sin Salihov	47	
	sin mu Bećir	11	
	sin mu Mustafa	7	
105	Fejzić Salih sin Fejzije	45	
	sin mu Hasan	14	
106	Spahić Alija sin Mehmedov	87	
107	Hadžić Jakub sin Alije	45	
	sin mu Muhamed	1	
	sin mu Rizvan	10	
	sin mu Alija	20	
108	Bratanović Šaban sin Zukanov	55	Umro 26 novembra 1871
	brat mu Mehmed	45	Umro 15 septembra 1863
109	H. Ridžalović Mustabeg sin Sulejmanov	60	Umro 7 juna 1864
	sin mu Seidbeg	25	
110	H. Mehmed sin Abdulahov	60	
111	Hadži Arapović Jusuf sin Abdulahov	50	
	sin mu Zekerijja	11	
	sin mu Salih	5	
	sin mu Ibrahim	9	
112	Alajbegović Ismail sin Hasanov	45	
113	Spahić Salih sin Omerov	15	
	brat mu Hasan	12	
	brat mu Ahmed	9	
114	Delić Omer sin Husejnov	87	Umro 17 septembra 1866
115	Bašić Murad sin Omerov	35	
116	Haćanović Alija sin Hasanov	25	
	brat mu Mehmed	18	Umro 14 decembra 1870
117	Pekmezović Mustafa sin Mehmedov	27	
	sin mu Ahmed	—	Rođen 11 aprila 1864
118	Pašić Ismail sin Alije	45	Umro 25 novembra 1868
	sin mu Hasan	15	
	sin mu Alija	13	
	sin mu Salih	7	Umro 2 septembra 1871
	sin mu Mustafa	5	
119	Hadžić Rašid sin Osmanov	35	Umro 22 jula 1867
120	Bakašević Ibrahim sin Hasanov	30	Umro 20 februara 1870
	sin mu Halil	2	
	sin mu Hasan	—	Rođen 10 maja 1868
121	Ibišević Omer sin Hasanov	15	
122	Haluga Mustafa sin Halilov	60	Umro 15 februara 1870
	sin mu Hasan	30	
	sin mu Omer	23	

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
123	Buletović Mustafa sin Hasanov	60	Umro 8 jula 1863
	sin mu Salih	37	
	sin mu Mehmed	30	
124	Hadži Murad sin Hadži Salihov	65	Umro...
	sin mu Salih	25	
	sin mu Ibrahim	15	Umro 19 jula 1863
125	Grabovac Alija sin Ibrahimov	30	
	sin mu Ahmed	—	Rođen 27 avgusta 1868
126	Haranbašić Mustafa sin Hasanov	50	
	sin mu Ibrahim	14	
	sin mu Abdulah	12	
	sin mu Omer	2	
127	Šamidžija Sulejman sin Ramadanov	50	
128	Sarimehmedović Ahmed sin Abdiye	50	Umro 7 februara 1863
129	Gazibarić Kadrija sin Ramadanov	25	
	sin mu Mustafa	—	Rođen 20 decembra 1868
130	Mešanagić Ibrahim sin Mehmedov	29	Umro 9 januara 1871
	brat mu Mustafa	23	
131	Benan Mustafa sin Alije	70	Umro 4 juna 1864
	sin mu Sulejman	41	
	sin mu Adem	26	
	Sulejmanov sin Alija	13	
	Sulejmanov sin Hasan	7	
	Sulejmanov sin Salih	4	
132	Hidić Husejn sin Mustafin	27	
	sin mu Muharem	—	Rođen 15 avgusta 1866
133	Brigić Mehmed sin Salihov	70	
	sin mu Hasan	30	
	sin mu Ibrahim	25	Umro 5 decembra 1868
	sin mu Hasan	21	
	Hasanov sin Mustafa	3	
	Ibrahimov sin Mustafa	—	Rođen 5 septembra 1868
	Mehmedov sin Husejn	5	
134	Duraković Ibrahim sin Durakov	27	Umro 17 juna 1865
135	Jašarević Ramadan sin Omerov	27	
SVEGA			

Broj domova:

135¹⁴

Broj osoba:

360

CIGANI — MUSLIMANI NASELJENI U KOZLUKU

136	Burić Ibrahim sin Burin	45
	sin mu Bego	11
	sin mu Bilal	9
137	Tabanović Ramadan sin Salihov	50
	sin mu Salih	8
	sin mu Arif	7
138	Tabanović Ibrahim sin Salihov	27
	sin mu Miralem	8
	sin mu Hasan	1

¹⁴ U originalu stoji pogrešno »125«.

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
139	Smajić Abdulah sin Ismailov	5	Umro 29 marta 1868
140	Trbić Osman sin Omerov	27	Umro 18 jula 1863
141	Kulaš Mehmed sin Alije brat mu Salih	25 20	

UKUPNO JEDNIH I DRUGIH

Broj domova:	Broj osoba:	
135	360	doseljenih sokolskih muslimana
6	13	doseljenih Cigana — muslimana
141 ¹⁵	373	

Od porodica navedenih u gornjem spisku u Kozluku se još i sada nalaze Alispahići, Alajbegovići, Arapovići, Banjanovići (Benani), Bašići, Čatići, Čajkići, Dubočanini, Durakovići, Delići, Fejzići, Grabovci, Hergići, Hadžialići (Topčagići), Haluge, Haranbašići, Ibrićevići, Isići, Jakubovići, Kubinići, Mutišagići, Mulalići, Mulaibiševići, Markoševići, Mekići, Mešanagići, Pekmezovići, Palamarevići, Puškarevići, Suljagići (Salihagići), Šabići, Spahići, Terzići, Uzunovići, Hidići, Išimovići, Talavanići, Dudakovići i Hadžimuraviovići.

Mnoge od tih porodica, međutim, nakon što se naseliše u određenom im mjestu, kasnije promijeniše mjesto boravka, te se zbog toga ne nalaze u mjestima gdje se najprije naseliše, nego se sada nalaze u drugim mjestima. Tako se od ovih u Kozluku naseljenih porodica sada više ne nalaze u Kozluku:

Bojanići, Barnjaci, Behluli, Burakovići, Bratanovići, Bakaševići, Brigići, Dizdari, Gurabići, Gračevići, Ganemovići, Huzbašići, Hasići, Huremovići, Ibrahimspahići, Jasenice, Kadići, Mustafići, Nedžatovići, Nukići, Omeraševići, Pašići, Palovići, Ramići, Ridžalovići, Sakići, Sarimehmedovići, Smajlovići, Šehići, Šamidžići, Tabakovići, Trkići, Tepedeleni, Ufakčići, te od Cigana Burići, Tabanovići i Trbići.

Neke od ovih porodica nalaze se u Zvorniku, neke u Janji, neke u Bijeljini, a neke u Tuzli, a koje od tih porodica se gdje nalaze, to je spomenuto kod popisa muhadžira u dotičnom mjestu. O nekima, međutim, nisam mogao saznati da li se nalaze u nekom drugom mjestu ili su potpuno izumrle i iščezle.

Pored ovih u spisku navedenih u Kozluk naseljenih muhadžira, dođoše kasnije u to mjesto iz drugih mjesta slijedeće muhadžirske porodice:

Brkići, Ekmečići, Hadžilaići, Jahići, Jatići, Mulaosmanovići, Muratovići, Memiševići, Omerhodžići, Omerovići i Suljagići.

¹⁵ U originalnom spisku je pogrešno ranije uneseno mjesto 135:125, na temelju čega je onda pogrešan i zbir, pa stoji mjesto 141:131.

SPISAK

MUHADŽIRA (DOSELJENIKA) KOJI SE NASTANIŠE U GRADU
BIJELJINI U ZVORNIČKOM SANDŽAKU I BROJ NJIHOVIH
DOMOVA I OSOBA

Dokumenti br. 14 i 15

I ovi dokumenti su sastavni dio rečenog spiska muhadžira (doseljenika) iz Srbije i nisu ranije objavljivani.

Sadrže popis 23 doma sa 57 muških članova užičkih muhadžira koji se nastaniše u gradu Bijeljini u Zvorničkom sandžaku.

Od tog broja je šest domova sa 13 članova Cigana-muslimana.

Doselili su:

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
1	Užičanin Mustafa sin Muratov	32	
2	Koturović — Šapćanin Hasan sin Mehmedov	28	
3	Grpćanović Salih sin Hadži Mustafe	28	
	brat mu Hasan	25	
	sin mu Sulejman	11	
	sin mu Mustafa	7	
	sin mu Abdija	5	
	Hasanov sin Ibrahim	1	
4	Šapćanin Salih sin Rešidov	28	
5	Užičanin Ibrahim sin Mehmedov	40	
	sin mu Mustafa	10	
6	Čosić — Užičanin Ahmed sin	45	
	sin mu Mustafa	10	
	sin mu Abdija	2	
7	Kundurđija majstor — Mehmed	40	
8	Biogradlija Mustafa sin Mahmutov	30	
	sin mu Mehmed	—	Rođen 24 februara 1871
9	Užičanin Abdulah sin Husejnov	30	
10	Hasan sin Mustafin	15	
	sin mu Sulejman	—	Rođen 5 novembra 1870
11	Mustafa ef. sin Abdurahmanov	38	
	brat mu Mehmed efendija	25	
	brat mu Ibrahim	20	
	sin mu Abdulah	6	
	sin mu Abdurahman	3	
	Ibrahimov sin Hasan	1	
12	Šapćanin Mula Osman sin Husejnov	35	
13	Užičanin terzija — Hašim	35	
	sin mu Mustafa	3	
14	Čosić — Užičanin Ahmed	35	
	sin mu Jusuf	4	
	sin mu Husejn	—	Rođen 1870
15	Imšir sin Ibrahimov	40	
	sin mu Alija	2	
16	Berbić — Užičanin Mustafa ef. sin Jusofov	40	
	sin mu Alija	14	
	sin mu Sadik	1	

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
17	Hadži Ibrahimović Mula Ibrahim sin Salihov	39	
	sin mu Salih	27	
	sin mu Sulejman	17	
	Salihov sin Hasan	1	
	Salihov sin Alija	—	Roden 8 juna 1866

SVEGA

1	Užičanin Mustafa sin Salihbegov	20
2	Šapčanin Mehmed sin Alibegov	28

SVEGA

Broj domova:
17

Broj osoba:
43¹⁶

CIGANI — MUSLIMANI NASELJENI U BIJELJINU I BROJ NJIHOVIH DOMOVA I OSOBA

Red. broj doma	Ime muhadžira	starost	Napomena
1	Kravarević Hasan	32	
	sin mu Hašim	10	
	sin mu Šahin	8	
	sin mu Sumbul	6	
	sin mu Džemal	3	
2	Kravarević Alija	40	
	sin mu Malaga	5	
	sin mu Alija	3	
	brat mu Ibrahim	20	
3	Kovačević Sefer sin Abdijin	28	
4	Užičanin Hasan sin Gagića	25	
5	Kovačević — Avdović Hajrija	40	
6	Kovačević — Oković Sulejman	30	
	sin mu Ragib	1	

SVEGA

Broj domova: 6 **Broj osoba užičkih muhadžira (doseljenika) Cigana:** 14

UKUPNO JEDNIH I DRUGIH

Broj domova:
23

Broj osoba svih užičkih muhadžira:
51¹⁷

Provjeravajući gore spomenuta imena u Bijeljini naseljenih muhadžirskih porodica ustanovio sam da se još uvijek nalaze u Bijeljini: Alibegovići, Abdurahmanovići (vode se još pod prezimenom Zarići), zatim Berberovići, Čosići, Hasanovići, Husejnovići (poznati i pod prezimenom Šapčanina), Kundurdžići, Salihbegovići, te drugi Šapčani poznati još i pod prezimenom Rešidovića.

Pored nabrojenih, u Bijeljini ima i drugih muhadžirskih porodica koje se prvotno naseliše u druga mjesta, pa kasnije predoše

¹⁶ Pogrešno je sabrano, jer mjesto 43 treba 44.

¹⁷ Usljed ranije nastale greške kod sabiranja zbir ni ovdje nije tačan.